

Politik Bilim

Türkiye için Gelişmişlik Ölçütü (2)

Aykut Göker

<http://www.inovasyon.org>; hagoker@ttmail.com

Planlama Kurultayı'ndaki sunuşumla ilgili, gözlerime inanmadığım bir yoruma rastladım. Gerek görürsem yanıtlayacağım.

17 Mayıs 2003 günlü CBT'de "Kaldırım Mühendisliği" başlıklı bir yazı yazmışım. Girişte şöyle demişim: *"İşi gücü olmayıp şurada burada dolaşan kimse için alay yollu söylenir." TDK, 'kaldırım mühendisi' deyiminin anlamını böyle vermiş. Başkent Ankara'nın daha yeni döşenmiş kaldırımlarının hâlini gördükçe, hep bu deyim aklıma gelir; iş yine 'kaldırım mühendisi' kökenli, yeni yetme bir müteahhide verilmiş diye düşünürüm. Nasıl düşünmem ki? Yeni döşenmiş kaldırımın üzerinden bir kış ya da bir yağmur mevsimi henüz geçmiştir; bakarsız, kaldırım kaldırımlıktan çıkmıştır. O hâliyle bir iki mevsim idare ederiz; sonra o kaldırım sökülür, yeniden döşenir; ama yeni döşenen de mevsimlidir, o da bir süre sonra sökülür, yeniden döşenir. Ola ki, üstünden iki koca mevsim geçmiş ve hâlâ kaldırım taşlarında bir kıpırtı yok; o zaman da taşların desenleri keyfe keder veriyor denir; taşlar kırılır, yenileri döşenir ve kaldırımlardaki ardı arası kesilmeyen devinim de böylece sürer gider..."*

O yazı yazılalı dokuz buçuk yıl olmuş. Ama Başkent'in kaldırım etkinliklerinde herhangi bir değişiklik yok; aynı yoğunlukta sürüyor. Tanık olduğum son örnek, bu kentin Çankaya'ya çıkan caddelerinden biri olan Hoşdere'nin kaldırımlarıdır. Döşeneli bir iki yıl oldu olmadı; geçen süre içinde her nasılsa sağlam kalan kesimleri dâhil, yaz biterken söküldü; aynı malzemenin ama çok daha büyük boyutta bloklarla yeniden döşendi. İş bitti ama bir baktık ki, caddenin o kesimi ve komşu sokağın aydınlatma şebekesi çalışmıyor. Kaldırım döşerken aydınlatma direklerine giden yeraltı kabloları zarar görmüş. Yeni döşenen bloklar yer yer söküldü; orada burada köstebek yuvaları peydâ oldu. Bu yazı kaleme alınırken, üstünden bir ay geçmesine karşın, hem o yuvalar duruyordu hem de elektrik arızası henüz giderilmemişti.

Aslında Başkent'in her yerinde yollar da kaldırımlar da sürekli kazılır; kazılan yerlerin üstü bir süre sonra kapatılır. Ama bir bakarsınız, farklı makineler, farklı firmalar; aynı yerleri yeniden kazıyor. Sunulan bütün hizmetler, elektrik dağıtımından haberleşme şebekesine, haberleşme şebekesinden kablolu TV'sine özel sektöre devredildi ya... Sabah erken uyanan şirket kablo döşemek için yol kazıyor, kaldırım kazıyor. O arada, nereden ve hangi derinlikten geçtiğini bilmediği için diğer şirketin şebekesini de haklıyor. Bu şirketlerin arasına özelleştirilmek üzere olan doğalgaz dağıtım şirketini ve su dağıtımını ile kanalizasyon hizmetlerini sunmayı sürdüren büyük şehir belediyesini de katın. Sonra da bunların aralarında hiçbir eşgüdüm olmaksızın, işlerine ne zaman gelirse, şebeke bakımı için, arıza gidermek için ya da yeni şebeke çekmek için her yeri kazabildiklerini ve kazdıkları yerleri de canları ne zaman isterse o zaman kapattıklarını ve en son kapattıkları yerlerin de bu kentin kaldırımlarında bıraktıkları çukurlar olduğunu düşünün.

Şimdi de, bir dış gözlemcinin bu ülkenin başkentini bir süre gözlediğini varsayın. Gözlemcimiz ilk başta belki, *"Hayret, bu ülkenin insanları, giderek karmaşıklaşan ve değişime uğrayan şehir şebekelerinin yönetiminde, bakım ve yenilenmesinde maliyet ve zaman optimizasyonunu ve hizmet sunumunda mükemmeliyeti sağlamak için sistem mühendisliği tekniklerinin kullanıldığından habersizler. Onlara bu teknikleri öğretmek gerek."* diye düşünecektir ama sonra da kendi kendine diyecektir ki, *"Hayır, hayır, önce kaldırımların gerçekte ne işe yaradığını ve nasıl yapıldığını öğrenseler daha iyi olur!"*

Dokuz buçuk yıl sonra bu yazı da benzer bir cümleyle bitecek: Toplumların gelişmişlik düzeylerini belirleyebilmek için kullanılan ölçütler arasında '*kaldırımların yayalar açısından işlevsellik düzeyi*' ya da '*kaldırım kalitesi*' gibi bir ölçüt yok ama çok önlerde koşan gelişmiş ülkelere, başkentinin bozuk düzen kaldırımları üzerinden yürüyerek (eğer yürünebilirse) yetişebilecek bir Türkiye düşlemek çok zor.

CBT. 21 Aralık 2012